

Op Zoek Naar Kamsalamanders

Annie Zuiderwijk

Drie manieren

Kamsalamanders zoek je in het voorjaar als ze in het water zitten om te pairen. De maanden april en mei zijn het meest geschikt om dit te doen. Op drie manieren kun je erachter komen of de kamsalamander in een watertje voorkomt:

* Met een schepnet vissen naar volwassen dieren of larven.

* Als het donker is met een lamp in het water kijken of je baltsende kamsalamanders ziet, of mannetjes die op de kale bodem zitten te wachten op een vrouwtje.

* Zoeken naar eitjes.

De laatste methode is het meest succesvol. In 1990 deden Arnoud Schouten en ik onderzoek naar kamsalamanders in Drenthe. We hebben meer dan 100 poelen geïnventariseerd en in 26 daarvan zijn toen kamsalamanders aangetroffen. Arnoud heeft die 26 poelen binnenste buiten gekeerd waarbij hij ook uitzocht op welke manier je het beste de kamsalamander kunt inventariseren.

26 watertjes

Het vaststellen van de aanwezigheid van de kamsalamander is in eerste instantie gedaan aan de hand van het zoeken naar eitjes. Die werden in 25 poelen aangetroffen. In één watertje is een volwassen dier aangetroffen terwijl er geen eitjes gevonden zijn, wat aangeeft dat ook het zoeken naar eitjes geen waterdichte methode is! In 19 poelen is naar volwassen salamanders gevist, in de overige kon dat niet vanwege de dichte vegetatie of andere hindernissen. Hierbij zijn slechts op tien plaatsen één of meer dieren gevangen. In elf watertjes zijn fuiken geplaatst. Deze hadden in zes gevallen succes. Uiteindelijk kon maar in 13 van de 25 watertjes waar eitjes werden gevonden volwassen dieren worden gevangen, hetzij door vissen, hetzij door fuikjes. In het donker met een lamp kijken was in Drenthe niet goed mogelijk. Je moet daarvoor op de bodem kunnen kijken en dat was daar met de meestal venige ondergrond niet mogelijk. Alleen in het Finse Meertje kon dat wel, dat is een ondiep water met zandbodem.

Voor het vinden van kamsalamanders verdient het zoeken naar eitjes dus sterk de voorkeur boven het vissen. Bovendien is het gemakkelijker, sneller en zonder hulpmiddelen te doen en wordt de poel er nauwelijks

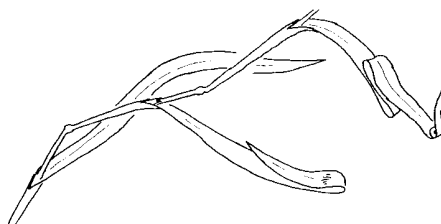
mee verstoord, terwijl intensief vissen een tijdelijke verstoring van de poel teweeg kan brengen.

Eitjes vinden

Zoeken naar eitjes doe je met laarzen aan, je kunt dan in het water staan en je zoekt de eitjes op waterplanten die drijven of in de bodem wortelen. Voor de eiafzet worden blaadjes van planten gebruikt die slap genoeg zijn om door de salamander om het eitje heen te vouwen. Eitjes kunnen gevonden worden op (drijvend) vlotgras, fonteinknuid, waterranonkel, waterweegbree, watermunt en soms ook op afgestorven bladeren van lisodode en egelskop. De eitjes van de kamsalamander zijn om en nabij de 2 mm groot en de kern is wit tot gelig van kleur. De eitjes van de andere Nederlandse watersalamanders zijn kleiner en de kern is donkerder en grijsig of bruinachtig van kleur.

Dubbelgevouwen blaadjes

Het vrouwtje is maanden lang bezig om eitjes te leggen. Ze heeft er zo'n 300 in de eileiders zitten en die worden stuk voor stuk vastgekleefd aan een plant. Met de twee achterpotjes klemt ze een blaadje tegen haar cloaca tot een eitje daarop vastzit en het blaadje is dan gelijk dubbelgevouwen. Daar doet ze ongeveer vijf minuten over. Vaak plaatst ze meerdere eitjes op één blad, bijvoorbeeld op zo'n lang drijvend blad van vlotgras, waardoor zo'n blad op een 'muizentrapje' gaat lijken. (Zie de tekening hieronder). Deze blaadjes waar eitjes tussen geplakt zitten zijn na enige oefening goed herkenbaar. Om te controleren of het echt om kamsalamander eitjes gaat kan je het blad tegen het licht houden zodat je het eitje erdoorheen kan zien, ofwel het blaadje openvouwen. Wat oudere eitjes bevatten zichtbaar de witte, zich ontwikkelende embryo. Het openvouwen van het blaadje kan het eitje echter beschadigen en vermindert de bescherming. Dat moet dus zo min mogelijk gebeuren.

Watermunt met op ieder blaadje een kamsalamanderei, wit omcirkeld.

(Foto: Annie Zuiderwijk)

Excursie

In Meyendel wordt op **zaterdag 23 april** een excursie georganiseerd door RAVON-Zuid Holland om kamsalamanders op te sporen. De waarnemers met een plot in de duinen van Meyendel en Berkheide, en natuurlijk alle andere geïnteresseerden, worden opgeroepen hieraan deel te nemen. Verzamelen rond 10:00 uur bij de ingang van het bezoekerscentrum, naast Restaurant "Boerderij Meyendel" te Wassenaar. Opgeven om deel te nemen of voor meer informatie over de excursie kan tijdens kantooruren worden opgevraagd bij: Frans Hagendoorn, tel 071-5121250; of Annie Zuiderwijk 020-5256624 zuiderwijk@science.uva.nl.

Op deze foto is te zien hoe een kleine watersalamander haar eitjes afzet op een bladstengel. Met haar achterpoten drukt ze haar cloaca tegen de stengel aan om zo het eitje te plaatsen.

(Foto: Rene Lipmann)

Op deze close up is te zien hoe de salamander met haar achterpootjes een blaadje dubbelvouwt waartussen ze een eitje heeft gelegd.

(Foto: Jan van Arkel)